

Kvinnlig aktivism under och efter krig

En jämförande fallstudie mellan Liberia och Sierra Leone

Till Jean-François och mina tjejer.

Abstract

During the devastating civil wars in Liberia and Sierra Leone women's organizations played an important role for the emergence of peace, and are still influential in the building of equal and democratic societies. In Liberia, however, the women's movement was more successful in influencing and affecting the warring parties for peace and gender equality and the purpose of this thesis is to outline the reasons behind the different levels of success of the two countries' women's movements. Through the theoretical perspective of *transversal politics* and *black and third world feminism* I perform a comparative case study by the research design "method of difference" to discern the mechanisms behind Liberia's successful women's movements and also to what extent the normative theories function for an empirical study with explaining ambitions. My study shows that the factors behind the Liberian women's movement, as explained by the theories, are transversal strategies combined with endurance, purposefulness and ideological focus, which the Sierra Leonean women to a greater extent were lacking. The thesis also reveals the need for further development of the employed theories in order to make them more suitable for empirical studies.

Nyckelord: Transversal politics, kvinnlig aktivism, Liberia, Sierra Leone, jämställdhet

Antal ord: 9986

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Krig och kvinnlig aktivism.....	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	2
2	Teori och metod	4
2.1	Det teoretiska ramverket	4
2.2	Modellen för transversal politik och tredje världen-feminism.....	5
2.2.1	Identitetsöverskridande samarbete	5
2.2.2	Internationell närvaro	6
2.2.3	Kvinnors egenmakt i transversal politik i ett tredje världen-kontext	6
2.2.4	Teorimodellens begränsningar	7
2.3	Metod	9
2.3.1	Material, materialinsamling och avgränsning i tid.....	10
2.3.2	Disposition	10
3	Jämförelse av fallen Liberia och Sierra Leone	12
3.1	Bakgrund till dagens Liberia och Sierra Leone.....	12
3.2	WIPNET:s och LWI:s arbete i Liberia.....	13
3.2.1	Åren 1989-2003.....	13
3.2.2	Åren 2003-2011.....	14
3.3	Fifty/Fifty Group:s och SLWMP:s arbete i Sierra Leone	15
3.3.1	Åren 1991-2002.....	15
3.3.2	Åren 2002-2011.....	16
3.4	Internationellt inflytande i Liberia och Sierra Leone	16
3.5	Likheter och olikheter mellan Liberia och Sierra Leone.....	17
4	Jämförelse utifrån analysdimensionerna	19
4.1	Identitetsöverskridande samarbete	19
4.2	Internationell närvaro	20
4.3	Kvinnors egenmakt och självständiga organiserade genom informella kanaler.....	21
4.4	Den långsamma demokratiseringen	24
5	Slutsats	25

6	Referenser.....	27
----------	------------------------	-----------

1 Inledning

1.1 Krig och kvinnlig aktivism

Civilsamhällets betydelse för fredsbyggande, demokratisering och strävan mot jämställdhet är en faktor som vinner allt större mark inom det vetenskapliga studiet av politik, styrning och internationella relationer. Observationer av sociala rörelserns arbeten för fred och enighet i splittrade samhällen har visat att mer informella vägar till inflytande från det privata och sociala till det politiska rummet och maktarenor kan som alternativa kanaler vara väl så framgångsrika som de formella och traditionella institutioner som staten har initierat. I andra fall kan civilsamhällets och sociala rörelserns informella ordningar och nätverk vara det mest betydande beskyddet av demokrati, fred och människans rättigheter när staten själv misslyckas med att upprätthålla dessa grundläggande inrättningar för sina medborgare.

I många fall har kvinnors aktivism spelat en stor roll i länders och regioners övergång från krig och auktoritär styrning till fred, demokratisering och jämställdhet (Gizelis, 2011, s. 526). Statsvetaren Georgina Waylen menar att studiet av krig och demokratiseringsprocesser bör utrustas med kvinnoperspektiv (1994, s. 334-5, 352), inte minst då kvinnor naturligtvis spelar en lika stor roll eftersom män i freds- och demokratiseringsprocesser men ofta marginaliseras i litteraturen. Även därför att den traditionella synen på demokratisering ofta förbiser hur kvinnor och kvinnors situation påverkas eller inte påverkas av detta (ibid).

Exempel på kvinnlig organisering för jämställdhet, fred och demokrati står att finna världen över, såsom organisationen Women in Black med palestinska och israeliska kvinnor för fred, likadant för serber och kroater i forna Jugoslavien (Eschle, 2002, s. 330), Northern Ireland's Women Coalition mellan katolska och protestantiska kvinnor i Nordirland (Murtaugh, 2008, s. 25) med flera. Vad många av dessa rörelser har gemensamt är att deras utformning såväl som medel och mål har präglats av transversal politik och strategier, *transversal politics* (Werbner - Yuval-Davis, 1999, s. 70, 109-111). Detta innebär att deltagarna i rörelsen, organisationen, nätverket eller vilken annan sammanslutning det kan röra sig om lägger sina egna särpräglade identiteter (kristen, vit, heterosexuell, medelklass, socialdemokrat) åt sidan och förenas i strävan mot det gemensamma målet eller principen; fred, jämställdhet, demokrati etc. Denna teoribildning är handgriplig som idealbild och innefattar konkreta strategier för samarbete och dialog och dess tänkta tillämpningsområde är främst områden som präglas av splittring där

brobyggande olika grupper emellan hävdas leda till en effektivare och mer inkluderande i strävan mot det gemensamma målet.

I de båda västafrikanska länderna Liberia och Sierra Leone har relativt nyligen förödande inbördeskrig kommit till ända efter många år av oroligheter, instabilitet och lidande för befolkningen (Aning, 1998, s. 3-5). Det har i båda länderna funnits starka folkliga rörelser för fred, och särskilt har kvinnliga aktivister tagit plats på den politiska scenen genom starkt engagemang och beredvillighet för fred såväl som för kvinnors rättigheter och möjligheter. Vad vi kan se idag retrospektivt är dels vad som förefaller vara en bättre tillvaro för kvinnorna i Liberia med starkare lagstiftning, högre grad kvinnlig representation på höga poster i både politik och näringsliv och till och med en kvinnlig president i Ellen Johnson-Sirleaf men också bilden av vilken stor roll kvinnoaktivisterna i Liberia spelade för krigsslutet och fredsbyggandet (Gizelis, 2011, s. 527). Detta medan utvecklingen i Sierra Leone tycks ha tappat sin drivkraft och inte lett till samma utveckling och jämställdhetskonsolidering som i grannlandet (Abdullah et al., 2010, s. 39).

Det liberianska initiativet Women of Liberia Mass Action for Peace startades av den kristna socialarbetaren Leymah Gbowee och den muslimska polisen Asatu Bah Kenneth genom en sammanslagning av de kristna respektive muslimska organisationerna Liberian Muslim Women's Organization och Christian Women's Initiative vilket var första gången en koalition mellan kristna och muslimska kvinnor formades (Smith, 2011, s. 7; Ekiyor – Gbowee, 2005). Tillsammans hade de stort inflytande på den slutliga fredsprocessen som innebar slutet på Liberias senare inbördeskrig och början till ett uppbyggande av institutioner för kvinnors rättigheter och egenmakt (Ekiyor – Gbowee, 2005). Sådana identitetsöverskridande och breda kollektiva organisationslager och alliansbyggande inom kvinnorörelsen med den inverkan på den formella och mansdominerade politiken är svårare att återfinna i Sierra Leone, en iakttagelse som är upphov till min vilja att undersöka huruvida transversala strategier kan vara framgångsrika i kampen för fred och jämställdhet i splittrade och ojämställda samhällen såsom Liberia och Sierra Leone. Denna skillnad mellan länderna som annars har följt ett liknande mönster och är lika i andra avseenden är upphovet till denna uppsats.

1.2 Syfte och frågeställning

Ur den nyss nämnda empiriska iakttagelsen att kvinnorörelsen i Liberia har varit mer framgångsrik i den meningen att den har haft större påverkan på jämställdhetsutvecklingen och synen på kvinnor i landet än motsvarande har haft i Sierra Leone formulerar jag forskningsfrågan för den här uppsatsen.

Hur kan det förklaras att den liberianska kvinnorörelsen har nått större framgång med sin kamp för jämställdhet än den sierraleonska?

Syftet med uppsatsen är att utforska faktorerna bakom varför ländernas kvinnoaktivism var och är olika framgångsrik med avseende på jämställdhetsutvecklingen och kvinnors egenmakt ur de teoretiska perspektiven transversal politik och tredjevärlden-feminism. Genom dessa perspektiv så kan jämförandet av fynden från de båda empiriska fallen ge en bild av vilka faktorer som har lett till Liberias framgångsrika kvinnoaktivism framför Sierra Leones mindre framgångsrika. Om vi kan få förståelse för orsaker bakom en framgångsrik jämlikhetsrörelse under de svåra förhållanden som krig, fattigdom och splittring påbjuder så kan lärdomar finnas att dra för jämställdhetsrörelser världen över, inte enbart inom den västafrikanska kontexten (Bauer, 2009, s. 194; Teorell – Svensson, 2007, s. 238).

Syftet med denna uppsats är även att ta reda på hur väl en konstruktiv och normativ teori som transversal politik kan användas för en empirisk uppsats med förklarande ambitioner. Detta för att det kan vara av intresse att för jämställdhetsutveckling i praxis utforska huruvida en kvinnorörelse som präglas av transversala strategier kan vara mer framgångsrik än en som inte är det, givet att detta är en del av den förklarande faktorn i fallet. En vidare diskussion om teorierna följer i nästa kapitel.

2 Teori och metod

I detta kapitel redogör jag för de teoretiska plattformar och verktyg som ligger till grund för uppsatsen och dess analys. Jag diskuterar även de begränsningar och konsekvenser som följer av att använda en normativ teoribildning som transversal politik till en empirisk fallstudie och analys. Därefter följer en presentation av uppsatsens metodologi och kriterium för jämförelsen mellan länderna.

2.1 Det teoretiska ramverket

Sociala rörelsers roll i samhällsbygget är ett både modernt och mycket intressant statsvetenskapligt studieobjekt vilket går att studera ur många olika perspektiv. Mandatet för denna uppsats är just skälet till varför en typ av samhällelig aktivism, kvinnorörelsen i Liberia, har lyckats bra medan den i grannlandet Sierra Leone har lyckats sämre när länderna i många andra avseenden är så lika att en mer likartad framgång hade varit att förvänta i båda länderna. I sökandet efter den förklarande mekanismen så krävs som i all statsvetenskaplig forskning ett teoretiskt perspektiv för att kunna ringa in och lyfta fram orsaker som är av relevans för det som skall förklaras. Mot bakgrund av de vittgående och stadigvarande alliansbyggande strategier som de liberianska kvinnorna använt sig av i sin strävan för fred och kvinnors rättigheter så förefaller Catherine Eschles (2002, s. 330-332) och Nira Yuval-Davis (1997, s. 19-20) teoribildning *transversal politics* (i fortsättningen ”transversal politik”) samt Eschles vidareutveckling av transversal politik kallad *Black and Third World Feminism* (i fortsättningen ”tredjevärlden-feminism”) (2002, s. 329-330) som lämpliga teorier för att kunna förklara framgångsrik aktivism. Jag är medveten om att namnet tredjevärlden-feminism kan ses som ett okonventionellt och rent av nedvärderande begrepp i vissa läsares ögon. Att jag väljer att använda det ändå är därför att den åskådliggör synsättet att det finns en maktstruktur i världen som än idag formas av gamla koloniala traditioner och att det är meningsfullt för feministisk teori och forskning att vara medvetna om positionering i denna maktstruktur (Eschle, 2001, s. 124). Eftersom Eschles tredjevärlden-feminismen är en utveckling av transversal politik och delar dess grundvalar så behandlar jag de två perspektiven som variationer av ett och samma under den gemensamma beteckningen transversal politik, även om de fokuserar på olika aspekter av kvinnlig aktivism.

Uppsatsens frågeställning besvaras genom en uppläggning som ämnar använda dessa feministiska teoriperspektiv för att förklara Liberias lyckade kvinnorörelse framför Sierra Leones mindre lyckade (Teorell – Svensson, 2007, s.

237). I följande avsnitt presenterar jag de olika teoretiska verktygen för min jämförande studie.

2.2 Modellen för transversal politik och tredjevärlden-feminism

2.2.1 Identitetsöverskridande samarbete

Ursprunget till begreppet transversal politik kommer från rörelsen ”Italian Women In Black” som i sitt arbete att förena serbiska och kroatiska kvinnor såväl som israeliska och palestinska utformade och tillämpade en dialogisk process för samarbete där gruppernas specifika historia och erfarenheter iaktogs och delgavs med varandra för att skapa förståelse och bereda väg för konsensus och gemensamma mål (Eschle, 2002, s. 329-30). Teorin utvecklades således dels som ett slags idealtillstånd för feministiskt samarbete och gemensam strävan av genusprofessorn Nira Yuval-Davis (1997a, s. 131) och dels som kritik mot traditionell västerländsk feministisk teoribildning som hon menar bevarar en liberalistisk och förhållning till tredje världen vilket cementerar maktförhållanden mellan det rika nord och fattiga syd även inom den feministiska världen (1994, s. 187-9).

En annan kritik från det transversala perspektivet mot liberal feminism är att den är essentialiserande, vilket innebär en uppfattning om kvinnosak och kvinnokamp som oberoende av social, kulturell, religiös, etnisk kontext vilket inte stämmer in på den transversala teorin där kultur- och kontextkänslighet är viktig för att rörelsen ska vara inkluderande och demokratisk (Yuval-Davis, 1994, s. 190-3; Eschle, 2001, s. 204-6, 212; Smet, 2009, s. 148-50). Yuval-Davis lyfter fram andra feministiska teoretikers studier av kvinnoaktivism med människor av olika identiteter där varje identitets specifika kunskap och erfarenhet endast ses som en del av det fulla perspektivet, vilket uppnås genom deltagande och inkludering av samtliga grupper och identiteter och iakttagandet och respekten för olikheterna (1994, s. 192). Begreppen ”rooting and shifting” (1994, s. 192-4) myntas av Yuval-Davis som en grundläggande devis i transversal politik, vilket innebär att ”slå rot” och ge igenkännande åt sin egen situation, identitet och historia först för att sedan kunna ”skifta” perspektiv genom utbyte med människor av annan situation, identitet och historia (ibid.). Med detta följer en andra central devis inom transversal politik nämligen betoningen av skillnaden mellan att vara en representant för en grupp respektive en förespråkare för en ståndpunkt, där det senare ger är ett mer inkluderande begrepp då identiteter alltid är komplexa och i det närmaste omöjliga att kunna representeras (Yuval-Davis, 1994, s. 188-9; Yuval-Davis, 1997b, s. 19) och tenderar därför att utesluta vissa identiteter.

De teoretiska antaganden jag bär med från detta avsnitt för den kommande analytiska jämförelsen är att en förutsättning för att kvinnoaktivismen i Liberia

fick en stor genomslagskraft och inflytande i såväl fredsprocessen i landet som jämställdheten och kvinnosynen till en del kan förklaras av hur de organiserades, att sammansättningen och strategierna för påverkan kan karakteriseras som transversala strategier. Kriterier för huruvida dessa strategier präglar rörelsen (eller båda ländernas rörelser) är om de innefattar; kristna såväl som muslimska kvinnor; kvinnor från staden och från landet; utbildade och utbildade kvinnor. Förekomsten av dessa olika gruppers inkluderande betraktas i uppsatsen som uttryck för transversala strategier.

2.2.2 Internationell närvaro

Catherine Eschle har efter Yuval-Davis fortsatt att utveckla teoribildningen transversal politik med begrepp om kön och global demokrati vilka inkorporerar grundprinciper om den nyliberala hegemoni som även genomsyrar stora delar av internationella och civilsamhälleliga aktörer för jämställdhet och kvinnors egenmakt (2001, s. 191) och som upprätthåller maktförhållanden mellan nord och syd, öst och väst, vilket benämns av Eschle som tredjevärlden-feminism. Därmed inte sagt att internationella hjälporganisationers närvaro per automatik bidrar till en cementering av hierarkier eller som en motverkande kraft mot de inhemska rörelserna. I denna uppsats omfattas internationella aktörers roll i fredsbyggande och jämställdhetsutvecklingen i Sierra Leone och Liberia av tredjevärlden-feminismens kritik när dessa externa agenter har agendamakt och medvetet eller omedvetet förminskar och håller undan de nationella organisationerna från inflytande i policyskapande och andra initiativ. Detta perspektiv framhåller också sociala rörelser och civilsamhällets centrala roll i demokratibygandet då staten och dess institutioner tenderar att förstärka hierarkier inom såväl kön som ekonomi och ras (Eschle, 2001, s. 214-17). En central aspekt av den transversala politikmodellen är synen på den sociala rörelsen som både en plattform för och en källa till demokrati samt att den främjar kvinnan som politisk aktör då den menar att överbrygga det privata och det politiska med hjälp av kvinnans redan etablerade roll och erfarenheter som aktör i hemmet (Eschle, 2001, s. 118-120).

Vad jag därmed studerar utifrån den här aspekten är huruvida internationella och västerländska hjälporganisationer har utövat inflytande på bekostnad av de nationella kvinnorörelserna i de båda länderna, med det teoretiska antagandet att en mer självständig och självbestämmande kvinnoorganisation utan agendapåverkan från externa aktörer skapar en starkare och mer långsiktigt hållbar jämställdhet.

2.2.3 Kvinnors egenmakt i transversal politik i ett tredjevärlden-kontext

Detta avslutande teoretiska delkapitel handlar om kvinnors egenmakt, vanligen kallat *empowerment* i litteraturen, utifrån ett transversal politik-perspektiv och utgår framförallt ifrån Yuval-Davis teoretiserande på ämnet (1994, s. 179-180). I

litteraturen citerar Yuval-Davis Bystydziencki¹ som definierar begreppet egenmakt som förmågan att genom organisering med andra ta kontrollen över sina liv och erhålla 'makt att' (till skillnad från traditionella 'makt över') forma innehållet och strukturen i sina liv, och på så vis bidra till social förändring (1994, s. 179-180). Detta är ett centralt begrepp för denna uppsats analys som just avser mäta kvinnors egenmakt i Liberia och Sierra Leone med avseende på just egenmakten och jämställdhetsutvecklingen.

Aspekten av förtryckta grupperns möjlighet till egenmakt genom självständigt organiserande lyfts fram som centralt, både av Yuval-Davis och av den kända feministiska teoretikern Patricia Hill Collins (Yuval-Davis, 1994, s. 180) vilket på ett användbart sätt kan kopplas till fallen kvinnoaktivism i Liberia och Sierra Leone. Detta resonemang tar sin utgångspunkt i författaren Virginia Wolfs berömda citat "As a woman I have no country" (Yuval-Davis, 1994, s. 187) om relevansen för de förtryckta kvinnornas strävan mot jämställdhet och egenmakt av nödvändighet måste gå genom andra kanaler än staten och dess institutioner, då dessa strukturer är inneboende maskulina och inte innebär frigörelse för kvinnan. En genomgående ändring av könsstrukturerna behövs och detta anses enligt teorin rimligen kunna uppnås då kvinnorna använder sig av de civilsamhälleliga och informella kanalerna för makt och inflytande istället för de traditionella (Yuval-Davis, 1994, s. 189).

Konsekvenserna av detta resonemang för uppsatsen är att undersöka i vilken utsträckning kvinnoorganisationerna i de båda länderna använde sig av informella, civilsamhälleliga och okonventionella strategier för att genomföra sina syften kontra i vilken utsträckning de använde sig av statliga och regeringsliga förbindelser och nätverk. Antagandet jag anlägger här är att ett större samröre med de (under krigen) illegitima regeringarna och statsapparaterna inte i samma utsträckning har möjligheten att skapa en plats för kvinnor i det politiska rummet eller för jämställdhetsutveckling i landet i stort, medan organisering utanför statens institutioner har det.

2.2.4 Teorimodellens begränsningar

Det finns aspekter av teorimodellen som kräver vidare diskussion. Den första är att Yuval-Davis ingång till teorin transversal politik bygger på vissa antaganden

¹ Det fullständiga citatet lyder: "Empowerment is taken to mean a process by which oppressed persons gain some control over their lives by taking part with others in development of activities and structures that allow people increased involvement in matters that affect them directly. In its course people become enabled to govern themselves effectively. This process involves the use of power, but not 'power over' others or power as dominance as is traditionally the case; rather, power is seen as 'power to' or power as competence which is generated and shared by the disenfranchised as they begin to shape the content and structure of their daily existence and so participate in a movement for social change" (Yuval-Davis, 1994, s. 179-180).

om makt och hur världen är beskaffad tolkas in i teorin med betydande normativa undertoner, då formerna av organisering och positionering som framförs implicerar ett idealtillstånd och den föredragna formen av feminism framför andra. Ofrånkomligen är heller inte mitt val av teoretiskt perspektiv för denna uppsats helt befriat från värderingar, främst i den mening att jag anser att en framgångsrik kvinnoaktivism med positiva resultat för kvinnors rättigheter, inkludering och representation i det politiska såväl som privata rummet är något eftersträvansvärt. Däremot är min ambition med uppsatsen inte att den ska bidra till en normativ diskurs om hur feminism bör bedrivas utan att söka förklaring till varför ett lands kvinnoaktivism har varit mer framgångsrik än ett annat lands. För detta syfte så förefaller de operativa delarna av transversal politik som lämpliga för att kunna betrakta aktivismen i Liberia och Sierra Leone och förklara framgång respektive motgång.

Skillnaden i att använda en normativ teori i stället för en empirisk teori för en empirisk uppsats är att den senare är utformad av iakttagelser från verkligheten, det som finns att observera, och det är detta som ger teorin sina styrkor respektive svagheter eftersom nya empiriska iakttagelser kan användas för att förstärka eller försvaga teoribildningen. En normativ teoris existensberättigande är däremot inte nödvändigtvis att den bygger på verklighetsobservationer utan normer och uppfattningar om hur verkligheten *bör* se ut, vilket är fallet med transversal politik. Dock är teorin också baserade på empirisk forskning och dessa finns således inbakade i teorin vilket materialiserar den och gör den användbar även för empiriska uppsatser.

En del av mitt syfte är att utreda om denna normativa teori går att använda för att förklara ett verkligt fall är det viktigt att hålla i åtanke att det för den sakens skull inte säger något om vad som är det goda eller det önskvärda, utan vad som tycks fungera i detta sammanhang och förhoppningsvis kunna generalisera resultatet till andra fall. Det kan vara ett första steg mot en ansats till "empirisering" av det normativa i transversal politik. Dock kan det vara så att utsikterna förändras för att kunna förklara mitt fall med valet att använda en normativ teoribildning, men eftersom transversal politik även är baserad på strategier som återfinns hos många rörelser i verkligheten och tankegångar i kvinnliga organisationer så är inte teorin abstrakt och svåruppnåelig som idealbild och därför ser jag den som ett lämpligt val för min uppsats syfte.

De tre teoretiska dimensioner som jag har redogjort för och diskuterat specificerar jag i kapitel fyra där fallen Liberia och Sierra Leones kvinnorörelser diskuteras och analyseras utifrån dessa. Med ovanstående motivering till mitt val av teori för uppsatsens syfte går jag i det följande vidare att beskriva hur det teoretiska perspektivet används för att vinna kunskap om den liberianska kvinnorörelsens framgång.

2.3 Metod

I denna jämförande fallstudie där frågan är hur vi kan förklara den liberianska kvinnorörelsens större framgång med avseende på jämställdhet än den sierraleonskas är de teoretiska perspektiven jag ämnar använda mig av centrala då de till stora delar styr det material jag väljer att använda och även vilka möjliga förklaringsfaktorer som jag utforskar. Principen som ligger till grund för valet av Liberia och Sierra Leone som fall är John Stuart Mills "method of difference" (Teorell – Svensson, 2007, s. 222-6) där länderna i stora delar är lika men varierar i graden framgång hos kvinnorörelserna.

Ur de teoretiska synsätten transversal politik och tredjevärlden-feminism söker jag tillbaka i tid och rum efter faktorer som skulle kunna förklara det givna utfallet i de båda länderna. Med hjälp av perspektivens begreppsbildning kan jag på förhand veta ungefärligt var jag ska söka efter förklaringen, och som jag beskriver i det föregående avsnittet är de tre teoretiska aspekterna att betrakta som hypotetiska antagande om förklaringar till den kvinnliga aktivismen i Liberia kontra den i Sierra Leone. Denna metod kan liknas vid vad Teorell och Svensson kallar "hypotetisk deduktiv" och går ut på att antaganden formuleras utifrån teorin som sedan kan testas på empirin och se i vilken utsträckning de vinner stöd eller inte (2007, s. 49-50). På så vis kan diskrepanser mellan de båda länderna framträda och jag kan gå djupare in i de aspekter där länderna skiljer sig åt och se hur de kan kopplas till teorin eller påvisa luckor i teorin för fenomen som den eventuellt inte håller streck för att förklara.

Liksom David Humes liknelse med biljardkloten (Teorell – Svensson, 2007, s. 60) så är min uppgift att finna vilken faktor som spelade in i Liberia men inte i Sierra Leone och som fick effekt på kvinnorörelsens goda resultat, alltså hur sambandet ser ut mellan orsak och verkan och vilken orsaksmekanism (Teorell – Svensson, 2007, s. 63) som leder till just det fenomen som ska förklaras i uppsatsen och hur den fungerar. Eftersom jag har valt fall som liknar varandra i väsentliga delar men varierar i kvinnorörelsernas inflytande och framgång så är vad jag söker en variation i en oberoende variabel, en skillnad mellan Liberia och Sierra Leone, som samvarierar med respektive kvinnorörelsens framgång (Teorell – Svensson, 2007, s. 239f), eller åtminstone ökar sannolikheten för variation i utfallet.

Mitt tillvägagångssätt för att ta kunna förklara Liberias framgångsrika kvinnoaktivism tar sin början i en bakgrundsbeskrivning av respektive land med avseende på jämställdhetsutvecklingen. För att därefter få fram information om kvinnorörelserna, deras eget arbete och huruvida och i vilken utsträckning de har nått framgång väljer jag ut två organisationer i respektive land som har varit och/eller är framträdande för kvinnorörelsen som helhet och sedan applicera de tre teoretiska analysverktygen på det material som jag får fram om organisationerna och om länderna i stort. För Sierra Leone är dessa organisationer: The Fifty/Fifty Group och SLWMP (Sierra Leone Women's Movement for Peace) och för Liberia WIPNET (Women In Peace-building Network) och LWI (Liberian Women's Initiative). Dessa fyra är bland de allra främsta, största och mest

tongivande kvinnoorganisationerna i respektive land (Abdullah et al., 2010, s. 39; Mazurana – Carlson, 2004, s. 15-6; Moran – Pitcher, 2007, s. 506-9; Jusuf-Sheriff, 2000). Materialmässigt är dessa därför lämpligast eftersom mycket information finns tillgänglig om dem, samt ger deras storlek och dignitet en förhoppning om att dessa har haft relativt stort inflytande i freds- och jämställdhetsprocessen vilket ger dem ett stort intressevärde för denna uppsats.

2.3.1 Material, materialinsamling och avgränsning i tid

Genom att använda mig av både insamling av sekundärmaterial i form av rapporter, vetenskapliga artiklar, böcker etc. om de båda länderna skapar jag mig en bild av de strukturella förhållandena i respektive samhälle. Att sedan komplettera detta material med intervjusvar och andra utsagor från personer som har varit och/eller är närvarande i processerna ger vid handen en uppfattning om motiv för särskilda handlingar som har lett till ett visst utfall (Teorell – Svensson, 2007, s. 65-68) och på så vis kan länkarna i orsakskedjan slutligen stärka en viss förklaringsmodell. Företrädesvis är det intressant att ta del av vad de personer som själva har deltagit i kvinnorörelser och i organisationer kan ge för förklaringar till utvecklingen i länderna.

En annan viktig byggsten i hanteringen av materialet är att kravet på källkritik uppfylls och noga beaktas i granskandet av litteratur av olika slag. Grundprincipen för detta kan formuleras i de viserna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaïasson et al., 2007, s. 314). För att undersökningen ska hålla en hög intersubjektivitetsgrad så krävs det att dessa krav är uppfyllda och inte leder till felaktiga slutsatser. När exempelvis en skriftlig rapportering om Sierra Leones inbördeskrig är skriven av en person som är politiskt obunden och objektiv i sin förhållning till händelserna i landet och rapporten är skriven samtidigt som händelserna utspelade sig och personen dessutom har betraktat händelserna med egna ögon, då har vi skäl att tro att källan lever upp till kriterierna.

I urvalet av material har jag valt att begränsa mig till tidsperioderna för båda ländernas respektive interna konflikter och fram till idag, vilket innebär åren 1989-2011 sammantaget för Liberia (Call, 2010, s. 348-352) och åren 1991-2011 för Sierra Leone (Davies, 2010, s. 64-70). Denna avgränsning gör jag båda med anledning av min egen begränsade tidsram vilket hindrar en mer extensiv tidsperiod, vilket dock hade kunnat ge djupare förståelse för faktorer till Liberias och Sierra Leones kvinnoaktivism. Dels också för att fokuset i min uppsats ligger på kvinnoaktivism under och efter dessa båda länders inbördeskrig och de svårigheter och möjligheter dessa omständigheter påbjuder, vilket gör material från just dessa tidsperioder till det naturliga valet.

2.3.2 Disposition

Den följande delen av uppsatsen är anlagd så att en jämförande bakgrund till Liberia och Sierra Leones läge och utveckling de senaste tjugo åren inleder i

kapitel tre, med avseende på kvinnors rättigheter, möjligheter och aktivism. Efter detta avsnitt land följer en presentation av de två kvinnoorganisationer som har valts ut från de båda länderna, och deras arbete och inflytande i jämställdhetsutvecklingen och synen på kvinnan i Liberia och Sierra Leone. Dessa stycken är indelade efter motsvarande tidsperiod under krig och sedan efter kriget och fram till idag. Efter detta följer en redogörelse för den internationella närvaron och dess konsekvenser i de båda länderna. Slutligen i detta kapitel följer en kontrastering av länderna under rubriken Likheter och olikheter mellan Liberia och Sierra Leone, där syftet är att påvisa på vilka sätt länderna skiljer sig åt eller inte skiljer sig åt med avseende på jämställdhet och andra utvecklingsaspekter.

I kapitel fyra följer en teoretisk diskussion och analys av fallen kvinnorörelserna i Liberia och Sierra Leone utefter de tre teoretiska aspekter presenterade i kapitel två samt ett fjärde perspektiv vilket har vuxit fram ur länderjämförelsen. Slutligen i kapitel fem svarar jag på frågeställningen, återkopplar till uppsatsens syfte och drar slutsatser.

3 Jämförelse av fallen Liberia och Sierra Leone

3.1 Bakgrund till dagens Liberia och Sierra Leone

Liberia är ett av de få afrikanska länder som aldrig har varit koloniserat av ett annat land, däremot blev landet en hemvist och i det närmaste en koloni för friade och återvändande amerikanska slavar som mellan åren 1847 och 1880 styrde och exploaterade Liberia och dess lokalbefolkning (Fuest, 2008, s. 204-5; World Bank, 1997, s. 1). Genom en militärkupp av Samuel Doe år 1980 avslutades dock denna oligarki och landet övergick till ett diktatoriskt styre som 1989 ledde till det första liberianska inbördeskriget då rebelledaren Charles Taylors National Patriotic Front of Liberia startade uppror i norr vilket ledde till en sju år lång väpnad konflikt (World Bank, 1997, s. 1). Denna första epok av det tudelade liberianska inbördeskriget kulminerade i 1997 års presidentval, vilket har kritiserats för att inte ha mött kraven på att vara fritt och rättvist (Bauer, 2009, s. 195). Valet ledde till Charles Taylors presidentskap och slutandet av en ostadig fred (Call, 2010, s. 347). Några år senare, år 1999, blossade stridigheter upp igen från den nya rebellgruppen Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) och inbördeskrig nummer två pågick ända till år 2003 då fredskonvolutet Comprehensive Peace Agreement (CPA) slöts i Accra, Ghana (Call, 2010, s. 348, 362-3).

Sierra Leone blev självständigt från kolonialmakten Storbritannien år 1961 (Smet, 2009, s. 150). Det sierraleonska inbördeskriget startade år 1991 av att rebellgruppen Revolutionary United Front (RUF), vilken hade stöd från Charles Taylors rebellgrupp NPFL i grannlandet, inledde sina försök att omkullkasta den sittande regeringen vilket de också lyckades med år 1993 (Park, 2006, s. 317). Detta var inledningen på det elva år långa inbördeskriget, som präglades av ett utbrett rekryterande och utnyttjande av barnsoldater, och i många fall flicksoldater (Park, 2006, s. 318-321). Kriget tog inte slut förrän år 2002, tre år efter fredskonvolutet Lomé Peace Agreement (LPA) som slöts mellan rebellgrupperna och den sittande regeringen år 1999 (Francis, 2000, s. 362-364) men som inte blev det omedelbara steget mot fred som väntat.

Kriget i Sierra Leone varade under elva år och Liberias i fjorton år sammanlagt. Rapporteringar från UNDP (United Nations Development

Programme) om antal döda i respektive placerar siffrorna så högt som 70 000 personer i Sierra Leone (UNDP 1, 2007, s. 6) och runt 150 000 människor i Liberia² (UNMIL, 2011). Om krigets fasansfullhet kan mätas i andelen döda i ett land så landar dessa siffror Liberia i en något mer sårbar position då andelen döda i inbördeskriget uppgår i 3,8 procent av landets 3,9 miljoner invånare medan det sierraleonska kriget skördade 1,2 procent av befolkningen som idag uppgår i cirka 5,9 miljoner människor (World Bank Survey 1, 2011; World Bank Survey 2, 2011).

Trots framsteg i termer av byggandet av kvinnors representation, formella institutioner, krigstribunaler mot sexförbrytelser i krig, policies för utbildning och minskande av våld och övergrepp mot kvinnor och arbete från såväl civilsamhällets aktörer som statliga så lever mycket av de maskulina strukturerna kvar från kriget och innan och många kvinnor i Sierra Leone lever fortfarande utan mycket kontroll över sina egna liv, sin kropp och sin säkerhet (Maclure – Denov, 2008, s. 616). Charles T. Call som har studerat orsaker till Liberias båda inbördeskrig och freden som följde 2003 har dragit slutsatsen att inkluderande strategier, vilka kan tillskrivas övergångsregeringen efter Taylors avgång 2003 och sedermera Ellen Johnson-Sirleafs regering (2010, s. 363), var ett bärande koncept för en varaktig fred. Institutioner och lagstiftning mot kvinnovåld, våldtäkt och rättviseskipande för sexförbrytelser under kriget, ökande av kvinnors representation med mera har även förverkligats i Liberia (Massaquoi, 2009, s. 99-101, 106-18) även om traditionella maskulina strukturer fortfarande utgör hinder för jämställdhet och Liberia liksom Sierra Leone är i stor utsträckning fortfarande mycket ojämsställda samhällen.

I båda länderna har kvinnoaktivism och kvinnoorganisationer spelat en betydande roll för freden och jämställdheten. I det följande presenteras två av Liberias respektive Sierraleones framträdande organisationer och deras arbete.

3.2 WIPNET:s och LWI:s arbete i Liberia

3.2.1 Åren 1989-2003

Liberian Women's Initiative var en föregångare till WIPNET, och initiativet grundades år 1994 som en reaktion på det fortgående kriget och misslyckade fredsförhandlingar (Massaquoi, 2007, s. 57-9) och med mandatet att kvinnor (och barn) som de tysta offren i inbördeskriget behövde höja sina röster och tillsammans börja kampen för ett krigsslut. Anspelningar på kvinnornas identiteter

² Enligt andra uppgifter beräknas antalet döda under Liberias inbördeskrig till ca 300 000 människor (Bauer, 2009, s. 196). Jag har dock valt att lita på UNMIL:s siffror i det här fallet eftersom de har närvarat länge i Liberia och har god inblick i landets situation.

som Liberias mödrar lyftes fram i tal från organisationens frontfigurer vilket var menat att väcka personligt engagemang och ansvarstagande hos de kvinnliga åhörarna (Massaquoi, 2007, s. 59). Budskapen riktade sig särskilt till kvinnor, vilka tillskrevs ”unika” egenskaper som fredsskapande och samhällsbyggande till skillnad från männen. Identitet, tro, kollektivt handlande, brett medlemslager, gemensamt mål och olika erfarenheter (Massaquoi, 2009, s. 89-94; Aning, 1998, s. 15) lyfts fram som andra viktiga beståndsdelar i dessa organisationers rörelse. Kaufmann, som studerar de liberianska kvinnornas strategier och metoder vid fredsförhandlingarna år 1995 och framåt, tillskriver rörelsens delade värderingar, religion och delade erfarenheter som viktiga egenskaper för gruppen och för rörelsens framgång (2011, s. 8). Efter den första inbördeskrigsperiodens avslut 1997 mattades LWI:s aktiviteter av, då gruppens främsta mål varit krigsslut (Massaquoi, 2007, s. 62-7). Då hade medlemmar envist deltagit vid huvudförhandlingar och möten med representanter från regeringen, rebellgrupper såväl som FN (ibid., s. 59-67) där Massaquoi menar att kvinnoorganisationernas närvarande spelade stor roll för både rörelsens framgång så väl som för fredsbyggandet (2007, s. 72, 76-80). I CPA finns flera paragrafer med rörande kvinnors deltagande och särskilda behov efter kriget på grund av gruppens utsatthet (USIP, 2003, s. 13, 20).

Organisationen WIPNET, som lanserades år 1991 under det första kriget men som 2001 på nytt mobiliserade sig mot kriget efter att nya stridigheter blossat upp (Bekoe – Parajon, 2007), bygger till stora delar på de handlingsstrategier, metoder och inte minst mandat som LWI gjorde. Ekiyor och Gbowee (2005) bär vittnesmål om hur de liberianska kvinnornas kollektiva handlingsplan utfördes. Deltagarrekrytering av kvinnor från vitt skilda platser och samhällsskikt var en högst medveten strategi från WIPNET för att få en bred front (Ekiyor – Gbowee, 2005). Samgång mellan kristna och muslimska kvinnor lyfts fram i Gini Retickers dokumentärfilm *Pray the devil back to hell* under mantrat ”does the bullet know the difference between a Christian or a muslim?” (2008).

Sitt- och sexstrejk var andra metoder och maktmedel som kvinnorna använde sig av i brist på inflytande i de traditionella politikkanalerna (Smith, 2011, s. 7), såväl som dagliga möten, delegering av uppgifter och nätverkande för att sprida nyheter och uppdateringar till aktivister i andra delar av landet (2011, s. 7).

3.2.2 Åren 2003-2011

WIPNET:s arbete innefattade inte enbart fredsbyggande utan riktade in sig på det strukturella förtrycket av kvinnor genom våld, sexuellt våld, uteslutande från beslutsfattande samt politisk och ekonomisk marginalisering (Massaquoi, 2009, s. 76; Fuest, 2008, s. 212). Perioden efter kriget har präglats utav satsningar på jämställdhet, något som många analytiker tillskriver den starka kvinnorörelsen i landet samt valet av Ellen Johnson-Sirleaf som president (Bauer, 2009, s. 206-7). Bauer studerar i sin artikel från 2009 kvinnoorganisationernas aktivitet under valet 2005 och visar att av alla olika typer av grupper i civilsamhället var kvinnorörelsen de mest uthålliga i sin aktivitet (2009, s. 208ff).

År 2007 hölls en konferens i Liberia om kvinnorörelsernas betydelse för freden och jämställdheten i landet (Bekoe – Parajon, 2007). Bland paneldeltagarna fanns bland annat WIPNET-ledaren mellan åren 2001-2005 Leymah Gbowee och de förklarande faktorer bakom organisationernas framgång som ringas in är målmedvetenhet och den goda organisationen av kvinnonätverken (ibid.). Att medvetet använda sig av media som kanal för inflytande, likväl som ett kontaktnät av kvinnor från hela landet, stad som landsbygd, spelade in i organisationens framgång (Massaquoi, 2009, s. 79). Generellt sett har WIPNET:s fokus efter kriget legat på implementering av CPA, få fram kvinnliga representanter i de mer formella politiska arenorna samt stärka kvinnor ekonomiskt och utmana traditionella könsroller (Bekoe – Parajon, 2007).

3.3 Fifty/Fifty Group:s och SLWMP:s arbete i Sierra Leone

3.3.1 Åren 1991-2002

Sierra Leonean Women's Movement for Peace startades år 1994 och var under några av de krigsdrabbade åren mycket aktiva, mobiliserade många kvinnor och genomförde aktioner för fred (Badmus, 2009, s. 825; Cockburn, 2005, s. 20f). De ordnade många marscher och demonstrationer för fred och demokrati (Jusu-Sheriff, 2000). Däremot fanns inga kvinnliga representanter närvarande vid fredsförhandlingarna i Abidjan 1996 (Abdullah et al., 2010, s. 38-9). Liksom WIPNET såg de till att knyta an till och starta upp lokala grupper runt om i landet (ibid.) Precis som Cockburn också vittnar om så menar även Jusu-Sheriff att organisationen tappade sin drivkraft under 1997 och splittrades till stor del (Cockburn, 2005, s. 20; Jusu-Sheriff, 2000). Misslyckade fredsförhandlingar och hårt motstånd från etablerade och mansdominerade institutioner tycks ha lett till stagnation och uppgivenhet hos grupperna (Abdullah et al., 2010, 39-40).

Också Hussaina Abdullah menar att kvinnorörelsen i Sierra Leone under kriget, även om den symboliskt betydde mycket, inte resulterade i reell egenmakt eller särskild utveckling av jämställdheten (2010, s. 63). Aktivister som själva var med pekar ut svårigheter att fokusera ideologiskt och rikta insatser mot jämställdhetsutveckling specifikt, eftersom mycket möda hade lagts specifikt på krigsslut (Abdullah et al., 2010, s. 40). Vid en granskning av dokumentet LPA framgår det dock att inga representanter från kvinnorörelserna fanns med som vittnen eller som undertecknare och att endast en paragraf om stöd till kvinnor som särskilt utsatta offer under kriget finns med (1999, s. 35, 41). En viss osäkerhet kring kvinnors involvering i fredsförhandlingarna råder här, då Gizelis pekar på att rörelsen Young Women's Christian Association spelade en stor roll i de förberedande stadierna för LPA (2009, s. 511-2). Ett annat viktigt element i

kvinnomobiliseringen var att få med äldre kvinnor, vilkas exempel yngre familjemedlemmar enligt tradition bör följa (Ibib.). Detta är något som Mazurana och Carlson också framhäver som betydande för det slutliga övervägandet mot fred runt år 2000, när kvinnliga demonstranter (bland dem många av dessa äldre kvinnor) fanns med och pressade den sittande ledaren Sankoh till vapenvila, även om dessa kvinnor mötte hårt motstånd med dödsskjutningar av några aktivister (2004, s. 16-7).

3.3.2 Åren 2002-2011

Efter krigets slut utvecklades Fifty/Fifty Group som initiativ till kvinnors representation och deltagande i formellt beslutsfattande (Cockburn, 2005, s. 19). Gruppen mottog år 2007 Madeleine K. Albright-priset från National Democratic Institute (NDI, 2011) för sitt arbete för kvinnors politiska representation och egenmakt, och i motiveringen fanns bland annat gruppens betydelse för att ha fått tre gånger så många kvinnor valda till parlamentet i valet 2002 än åtta år tidigare (NDI, 2011).

I efterkrigssamhällets Sierra Leone pekas Fifty/Fifty Group ut som mycket tongivande i strävan efter jämställdhet och representation samt kvinnors och flickors utbildning (Maclure – Denov, 2009, s. 618). Gruppens ideologiska inriktning har siktats in på utbildningsspåret, vilket ses som den underliggande nyckeln till kvinnors egenmakt och plats i det formella beslutsfattarrummet (ibid.) och genom att skapa ett genusmedvetande hos flickorna och kvinnorna i skola och andra typer av aktiviteter ökas chanserna för ett medvetande också om samhörighet. Liksom LWI och WIPNET i Liberia återkommer bland Fifty/Fifty Group:s strategier medieanvändning som metod för att sprida genusmedvetenhet bland kvinnorna i landet (Maclure – Denov, 2009, s. 618).

3.4 Internationellt inflytande i Liberia och Sierra Leone

I sin studie av kvinnor och efterkrigsutveckling i Liberia citerar William Massaquoi president Johnson-Sirleafs uttalande om kvinnorna i Liberias ovilja till att låta utomstående nationella aktörer diktera villkoren för fred i landet genom att enträget insistera på att få delta och skapa sig en plats vid förhandlingarna (2009, s. 64-5). Grupper som The Women's Peace Initiative i Liberia försökte blockera FN:s stöd till militära grupper vilket de menade underminerade andra parter i förhandlingarna och framförallt utsikterna för nedrustning (Moran – Pitcher, 2004, s. 507). Det fanns en vilja hos de liberianska kvinnorna att om inte hålla externa aktörer utanför fredsprocessen så åtminstone att inte låta villkoren för nedrustning dikteras av mäktiga institutioner utan känslighet eller kännedom om förhållandena och konsekvenserna för kvinnorna och andra utsatta. Moran och Pitcher för Liberia och Smet för Sierra Leone framhåller bland annat

internationella organisationers missriktade ansatser för kvinnors egenmakt, exempelvis slips- och tvålmakandet vilket det inte finns någon lukrativ marknad för och riskerar att fortsätta cementera existerande könsstrukturer (Moran – Pitcher, 2004, s. 509; Smet, 2009, s. 158). Forskaren i Afrikastudier Veronica Fuest drar i sin fallstudie av icke-statliga organisationers (NGO's) arbeten i efterkrigets Liberia och hur dessa resursstarka aktörers främjande av traditionella och konservativa grupper kan leda till oönskade konsekvenser (2010, s. 27-28), så som exempelvis fortsatt utförande av kvinnlig könsstympning och andra förtryckande handlingar mot kvinnor.

För Sierra Leones efterkrigssamhälles vidkommande har det också i stor utsträckning präglats av internationell närvaro i form av västerländska fredsbyggarprogram som DDR och hjälporganisationer med mandatet att främja jämställdhet och öka kvinnors egenmakt (MacKenzie, 2009, s. 199-203). Den säkerhetspolitiska teoretikern Megan MacKenzie menar i sin fallstudie av efterkrigets Sierra Leone att externa organisationers ingripande i utvecklingsländers uppbyggnad av institutioner för jämställdhet ofta inte leder till den inkludering och representation av landskvinnorna som den interna rörelsen har möjlighet att göra (ibid., s. 213-4). Stijn Smet, från Europakommissionens delegation i Sudan, framhåller också brister i många internationella projekt i Sierra Leone som har och har haft ett postkolonialt synsätt på kvinnorna som inte har verkat för deras egenmakt och ökade inflytande i samhället och pekar ut just DDR-programmen som en extern nyckelaktör till förändring av könsstrukturerna i landet (2009, s. 153-5).

Problematiken kring sexuella övergrepp från fredsbevarande soldater utsända från FN i Liberia och Sierra Leone lyfts fram i en annan studie och hur FN-resolutionen 1325 har implementerats i de båda länderna som ett lagfäst stopp för sexuellt utnyttjande av kvinnorna (Nduka-Agwu, 2009, s. 179-80). Från NGO's i Liberia kom dock skarp kritik mot organisationen UNISMIL som etablerats för att se till att resolutionen följs (ibid., s. 194-7) när de menade att FN-organet tog för lite hänsyn till lokalbefolkningens behov och egna önskemål för policy och åtgärder.

3.5 Likheter och olikheter mellan Liberia och Sierra Leone

Liberia räknas enligt UNDP som ett låginkomstland, rankat 182 av världens 187 länder i mänsklig utveckling medan Sierra Leone placerar sig något högre på plats 180, vilka båda är mycket låga värden. Bruttonationalprodukten (BNP) per capita i Liberia ligger på 200 amerikanska dollar år 2011 och på 350 amerikanska dollar per capita i Sierra Leone (World Bank 1, 2011; World Bank 2, 2011). Detta visar att länderna utvecklingsmässigt inte skiljer sig åt mycket.

Av unga kvinnor mellan 15-24 år är 48 procent läskunniga i Sierra Leone mot Liberias 81 procent i nutid, jämfört Liberias 73,4 procent år 2004 och Sierra Leones 37,4 procent samma år (World Bank 1, 2011; World Bank 2, 2011), vilket

jag betraktar som en signifikant skillnad. Av flickor i skolålder i Liberia så var år 2000 95,1 procent inskrivna i skolan kontrasterat mot pojkar i skolålder, mot Sierra Leones 69 procent året därefter (World Bank 1, 2011; World Bank 2, 2011). Enligt UNDP:s Human Development Report från 2011 så är 13,8 procent av parlamentarikerna kvinnor i Liberia och i Sierra Leone ligger andelen på 13,2 procent vilket är ett mycket snarlikt värde (HDR, 2011).

Båda länderna har ratificerat Resolution 1325, en FN-resolution mot våld, sexuellt våld och könsrelaterade övergrepp, samt etablerat respektive nationella handlingsplaner för att implementera denna resolution (WANEP, 2010, s. 17; Higate – Henry, 2004, s. 487; United Nations, 2000, s. 1-4; United Nations, 2002). Dock rapporterar Human Rights Watch (HRW) år 2011 från båda länderna om höga grader sexuellt och könsbaserat våld (HRW 1, 2011, s. 3; HRW 2, 2011, s. 3). Efter båda länders respektive inbördeskrig har det däremot inrättats särskilda departement för könsrelaterade ärenden; Ministry of Social Welfare, Gender and Children's Affairs in Sierra Leone (MSWGCA, 2011) och Ministry of Gender and Development i Liberia (MOGD, 2011).

Kvinnlig president, höga poster inom finans, handel, polis och juridik (Massaquoi, 2007, s. 6) i Liberia och i Sierra Leone blev fredsaktivisten Zainab Bangura tilldelad posten som utrikesminister (State House, 2011). Massaquoi menar att det knappast går att säga att liberianska kvinnor traditionellt sett har varit fullständigt exkluderade från högra poster inom politik och näringsliv (2007, s. 38) på samma sätt som Abdullah et al. (2010, s. 37-8) påvisar hur kvinnor i Sierra Leone redan innan kriget till viss mån befann sig i maktens korridorer, om än långt ifrån i samma utsträckning som det andra könet.

4 Jämförelse utifrån analysdimensionerna

I detta avsnitt diskuteras fallen utifrån de tre teoretiska dimensionerna och ur en fjärde aspekt lyfts även andra förklaringsfaktorer vilka har framträtt i länderjämförelsen.

4.1 Identitetsöverskridande samarbete

Vad som framgår i studiet av den liberianska kvinnorörelsen är dess förmåga och handlingslinje att rekrytera brett, inte bara högutbildade och resursstarka kvinnor från städerna var med och deltog utan även jordbrukarkvinnor från landsbygden. Moran och Pitcher framhäver i sin studie hur kvinnor av olika samhällsskikt och klasser deltog i fredsbyggandet och arbetet för demokrati och kvinnors rättigheter (2004, s. 504). Uthålligheten och antalet är två andra element som pekas ut som särpräglade i den liberianska kvinnoaktivismen mot andra afrikanska länders (Fuest, 2008, 213). Kvinnoaktivisten Leymah Gbowee (2009, s. 50) vittnar själv om den feministiska grundvalen till kvinnornas rörelser, både i Sierra Leone och i Liberia, och den liberianska kvinnorörelsens motiv att genom dialog skapa förståelse och överbrygga olikheter mellan olika grupper och gemensamt nå konsensus för ett avslut på stridigheterna. Samantha Smith ger även hon i sin beskrivning av kvinnorörelsen i Liberia en bild av sammansättningen såväl som handlingslinjen inom organisationen WIPNET som präglad av transversalism, en strävan att nå kvinnor från näringsliv såväl som den fattiga glesbygden för att tillsammans organisera sig och få ett slut på kriget (Smith, 2011, s. 7). Dagliga möten efter demonstrationerna för att utvärdera sina ansträngningar var också praxis (Smith, 2011, s. 7; *Pray the devil back to hell*, 2008).

Att stora ansträngningar gjorts av sierraleonska aktivister liksom liberianska råder det ingen tvekan om. Dock är det, från vad materialet visar, svårt att fastslå att transversala strategier medvetet har används av den sierraleonska kvinnorörelsen. Dock finns strategiskt nätverkande i olika delar av landet med i Sierra Leone som i Liberia, samt strategiskt värvande av äldre kvinnor som dragplåster för yngre.

Så långt ser transversalism och identitetsöverskridande strategier ut att kunna beskriva och förklara en del av framgångsskillnaden i de båda länderna. Däremot är det svårt att med säkerhet uttala sig om aspekter som planerade och genomförda strategier då jag i den här uppsatsen inte har funnit fullt uttömmande information om samtliga organisationers arbete. I det material som finns att tillgå

har dock mer uppmärksamhet riktats mot de liberianska strategierna och tillvägagångssätten medan underlaget för den sierraleonska kvinnorörelsen inte lägger särskild vikt vid utmärkande handlingslinjer under kriget. Det är möjligt att transversala strategier i större utsträckning användes i Sierra Leone men att andra anledningar gjorde att de inte blev lika lyckosamma som i Liberia och därför inte har lyfts fram i litteraturen. Eftersom det är svårt att få tillgång till identiska studier av två länder, även om de i mycket liknar varandra, kan det leda till en viss skevhet i analys och slutsats. Dock har liknande källor och vittnen om respektive lands kvinnorörelse kommit till tals i studiet av båda länderna vilket borgar för en mer rättvisande bild av båda parter.

Eftersom de transversala strategier som präglat den liberianska kvinnorörelsen ändå kan sägas ha bidragit till dess framgång så bedömer jag även att teoribildningen utifrån detta perspektiv har en betydande förklaringskraft.

4.2 Internationell närvaro

Efter jämförelsen mellan länderna kan det konstateras att många av de negativa effekter som internationell närvaro kan innebära, enligt tredje världen-feminism och transversal politik, återfinns i både det sierraleonska och det liberianska samhället, såväl i nutid som under krigsperioderna. Slutsatsen att det sierraleonska krigs- och efterkrigssamhället har präglats av inflytande från externa aktörer i högre grad än det liberianska är svårt att dra då alltför många likheter framträder i jämförelsen av dem båda. Program från FN som DDR har implementerats i båda länder och påtryckningar från FN att få ett slut på kriget spelade in i båda länderna, vilket inte kan betraktas som något negativt ens ur det tredje världen-feministiska eller det transversala perspektivet. Däremot har DDR-programmen varit mindre effektiva i båda länderna med avseende på återintegreringen av kvinnliga kombattanter likväl som FN-programmen inte har visat genusmedvetenhet och kontextkänslighet i vare sig Liberia eller Sierra Leone.

Emellertid visar min jämförelse att det i Liberia fanns ett stort mått av ifrågasättande och vilja att vinna inflytande jämsides med de internationella aktörerna, i synnerhet under krigets sista skeden och i fredsprocessen, istället för att lämna över jämställdhetsfrågor och utvecklingen i dessas händer. Uppfattningen om de eventuella negativa effekterna på kvinnors jämställdhet tycks ha funnits hos de liberianska kvinnorna vilket förklarar deras agerande i respons till externa aktörer i landet. Det är även möjligt att ett slags självförstärkande orsak-verkan-förhållande föreligger, att de liberianska kvinnornas självförtroende, beslutsamhet och framgång i kampen för fred och jämställdhet gjorde deras ovilja att låta utomstående aktörer vinna inflytande på deras bekostnad. Denna förklaring skulle på samma vis kunna gälla för den sierraleonska kvinnorörelsen som i mindre utsträckning tycks ha protesterat och visat ovilja till internationellt inflytande, då de själva inte vann så stort inflytande som freds- och kvinnoaktivister som sina grannar.

Gizelis framhäver i sin studie att samhällen med hög grad av informella nätverk och ett robust civilsamhälle har större möjlighet att tillgodogöra sig hjälpen och stödet från internationella organisationer såsom FN och visar prov på detta i sin komparativa studie mellan fredsbyggande i Sierra Leone och Liberia (2011, s. 522). Hon lyfter fram att internationell närvaro i konfliktfyllda och splittrade samhällen ofta misslyckas med sitt syfte att stabilisera och rekonstruera samhället på grund av bristande kunskap om de lokala förhållanden som råder (Gizelis, 2011, s. 523). Resultatet av hennes studie är att särskilt Liberia, med hänvisning till sin starka kvinnoaktivism och även historia av kvinnoaktivism, på ett bättre sätt kunde tillgodogöra sig hjälpen från FN och andra aktörer (ibid., 2011, s. 537-8). Om detta resonemang kan sammanföras med tankegången i förra stycket så skulle det kunna innebära en aggregerad förklaring till den mer framgångsrika kvinnoaktivismen och jämställdhetsutvecklingen i Liberia, som både beaktar de liberianska kvinnornas värnande om självständighet och självbestämmande från externa aktörers ingripande som en viktig del tillsammans med det liberianska civilsamhällets robusthet som underlättar för internationell hjälp.

Vad som dock fortfarande står obesvarat är anledningen bakom de liberianska kvinnornas uppfattning om vikten av självbestämmande kontra de sierraleonska. Dessutom framträder efter detta resonemang en viss svaghet hos teorierna transversal politik och tredjevärlden-feminism i att kunna förklara varför ett visst lands rörelse är mer lyckosam än andras. Därför ligger vägen öppen för mig att formulera dessa ovanstående förklaringsansatser ur mina observationer, som dock behöver ytterligare prövning i andra empiriska studier för att stärka eller försvaga sin validitet.

4.3 Kvinnors egenmakt och självständiga organiserade genom informella kanaler

Redan år 1989 skrev Mary H. Moran om de liberianska kvinnornas sätt att kollektivt sammansluta sig och sträva mot ett gemensamt mål (1989, s. 443-4). I sin fältstudie av kvinnorna i Grebo-regionen i sydvästra Liberia beskriver hon hur kvinnor från olika städer i regionen tillsammans tågat till den lokala fullmäktigen för att protestera mot den höga skattesats som skulle åläggas medborgarna av militärregeringen (Moran, 1989, s. 448-450). Det lokala ministeriet ville inte kännas vid kvinnornas förslag till ändring, men ändå upplevde de själva inte aktionen som misslyckad utan som en bedrift genomförd som planerat tillsammans som *kvinnor*, vilket räknades som det viktiga. Moran ger fler exempel på denna typ av organisationsform hos kvinnogrupper runt om i Afrika och det är inte svårt att se kopplingen till aktivisterna i LWI och i WIPNET och deras arbete för fred och jämlikhet med förenandet runt kvinnlighet och moderskap. De utmärkande dragen, menar Moran, är dels oviljan att framföra sitt budskap genom traditionella och mansdominerade kanaler av misstro mot männens förmåga att på ett fulltillräckligt sätt representera kvinnornas ärenden och dels tillämpandet av

massdemonstrationer (1989, s. 452). Annan karakteristika för västafrikanska samhällen menar Moran är den duala uppdelningen av mäns och kvinnors uppgifter och roller, både i arbetslivet och i politiken, betydande att till skillnad från i många västerländska samhällen där kvinnor i traditionella manssektorer måste ikläda sig manliga attribut för att få inflytande hanteras de båda könen respektive "ärenden" av dem själva, från problem till lösning (1989, s. 452). Framförallt ses detta som en fördel för kvinnornas egenmakt och kontroll över sina liv, även om de inte kan framhållas som ett exempel på perfekt jämlikhet och jämställdhet (Moran, 1989, s. 455).

Det finns fallstudier av sociala rörelser i tredjevärlden-kontext som ger stöd för resonemanget att frånvaron av en central regering som stöder kvinnors egenmakt och rättigheter ger möjligheter för kvinnorörelsens spridning och tilltagande (Moran – Pitcher, 2004, s. 513-5). Detta resonemang ger antropologen Veronica Fuest också stöd för när hon i sin studie av Liberias kvinnorörelse pekar på kriget som ett möjligheternas fönster för kvinnorna att kliva ut och skapa sig en plats i när formella och fungerande institutioner var så bristfälliga och den traditionella mansstyrda politiken så splittrande för landet (2008, s. 503). De sierraleonska kvinnorna i de olika framträdande organisationerna har även de i likhet med sina liberianska systrar varit deltagande i möten med rebellgrupper, presidenter, makthavare i grannländer vid fredsförhandlingar och andra konferenser (Cockburn, 2005, s. 22-27; Abdullah et al., 2010, s. 40), men utan att ha vunnit mycket gehör i LPA eller kunnat influera beslutsfattarna i större utsträckning.

Vi kan se att i både fallet Liberia och Sierra Leone fungerar således transversal politik väl för att beskriva kvinnornas handlande, men hur väl kan den förklara skillnaden i de båda ländernas kvinnorörelsers framgång? Kan det sägas att de liberianska kvinnorna har varit mindre i samröre med formella och mansdominerade institutioner och beslutsfattande än de sierraleonska, vilket var det ursprungliga teoretiska antagandet? En förklaring som ligger närmare till hands efter de empiriska iakttagelserna är att samma upphov till kvinnorörelserna återfinns i båda länderna, att inte alliera sig med vare sig rebeller eller diktatoriska regeringar utan hålla sig som självständiga och fredliga medlare mellan de stridande parterna, men att motståndet som de sierraleonska kvinnorna mötte inte kunde övervinnas på samma sätt som i Liberia. Vad kan vara förklaring till detta?

I sin rapport från 2005 framhåller även Leymah Gbowee och Thelma Ekiyor, som båda var aktiva kvinnoaktivister i kriget i Liberia, kvinnors exkludering från formella fredsförhandlingar med staten, rebellrörelser och etablerade NGO's vilket sporrade dem att föra fredskampen på egen hand, utanför de konventionella förhandlingskanalerna (2005). Deras aktivism var inte bara en protest mot kriget utan mot det systematiska övergrepp och våld mot kvinnor som brukas som maktmedel från männen i landet med syfte att hålla kvinnorna undan från makt och inflytande (Ekiyor – Gbowee, 2005). Det effektiva användandet av media och den flyhänta värvningen av expatrioter i Accra för fredsförhandlingarna där under 2003 lyfts även fram som grundbultar för kvinnornas framgångsrika insatser i krigsslutet (Ekiyor – Gbowee, 2005).

I en intervju med Gbowee ställer Kathambi Kinoti frågan om vilka strategier gruppen använde sig av för att nå framgång och få sina röster hörda i

fredsprocessen samt organisera kvinnor på ett effektivt sätt (Kinoti, 2009). På detta svarar Gbowee att aktivisternas uthålliga och envisa kamp för fred och inflytande var vinnande koncept, samt fokuset på fred och ett slut på kriget och våldet framför andra (också viktiga) mål såsom HIV/AIDS-bekämpning. Dessa problem fick för tillfället stå tillbaka för det överordnade ändamålet (Kinoti, 2009).

Motsvarande kvinnoaktivister i Sierra Leone som själva var med pekar ut svårigheter att fokusera ideologiskt och rikta insatser mot jämställdhetsutveckling specifikt, eftersom mycket möda hade lagts specifikt på krigsslut (Abdullah et al., 2010, s. 40). Abdullah et al. visar på att just kvinnorörelsen i Sierra Leones avvikelser från målet kvinnors rättighet låg dem i fatet och var en av orsakerna till att kvinnors rättigheter och frigörelse kom i skymundan och inte fick samma utrymme på agendan som andra ärenden och att de i det längre loppet därför tappade drivkraften (2010, s. 41-2).

Männens attityder och ovilja att acceptera kvinnornas roller som politiska deltagare menar Massaquoi sporrade de liberianska kvinnorna mer att ta chansen när en öppning kom för sociala rörelser som plattform och kanal för demokrati, jämställdhetskamp och fredsbyggande (2009, s. 94; Bauer, 2009, s. 208). Detta resonemang stöder också Waylen i sin studie av kvinnors roll i demokratisering (1994, s. 338) där hon menar att auktoritära och militanta regimer präglade av patriarkala strukturer helt enkelt inte betraktar kvinnor som möjliga politiska aktörer, vilket öppnar upp för mobilisering och handling (ibid.). I fallet Liberia verkar det ha funnits en stark målmedvetenhet och uthållighet som, givetvis tillsammans med sin egen vilja, framhjälpte möjligheterna för dem att genomgående över krigsperioden kämpa vidare utan att tappa drivkraft. Målmedvetenheten och fokus förefaller också vara de egenskaper som den sierraleonska rörelsen saknade under krigstiden.

Vad som dock framträder när vi vänder blicken mot kvinnoorganisationernas arbeten i nutid är att den sierraleonska gruppen Fifty/Fifty Group med andra har stort inflytande i policyskapande rörande kvinnors utbildning, representation och ekonomisk jämställdhet med männen. Denna grupps ideologiska riktning och mål är tydliga och det kan vara att dessa egenskaper är viktiga för kvinnorörelser i dessa två länder och att den sierraleonskas mindre inflytande under kriget just var en konsekvens av svårighet med fokus och målmedvetenhet.

I den liberianska kontexten framträder ingen lika synlig brytpunkt vid krigets slut, utan snarare har kvinnorörelsernas strävan efter jämställdhet fortsatt att gå på och upprätthålls inte minst genom den kvinnliga presidenten och övrig kvinnlig representation politiskt. Vad som kvarstår som förklaringsansats ur denna teoretiska synvinkel är att målmedvetenheten och fokuseringen som förefaller ha fattats den sierraleonska kvinnorörelsen kom istället till större rätt efter kriget och det mycket hårda motstånd som det auktoritära styret bjöd. En möjlig förklaring till vad som kan ha odlat målmedvetenheten och fokuseringen i den liberianska rörelsen under kriget följer i nästa avsnitt.

4.4 Den långsamma demokratiseringen

Flera forskare lyfter fram just krig och intern splittring som en öppning för kvinnors aktivism och deltagande på den politiska arena, även om krig självklart i grunden är något destruktivt och icke önskvärt (Adbullah et al., 2010, s. 37; Bauer, 2009, s. 207). En annan bidragande faktor till lyckad organisering under dessa svåra och splittrade förhållanden menar forskningen är om övergången till demokrati sker långsamt, över en längre tidsperiod. Detta menas ge möjligheter för civilsamhällets aktörer, till exempel kvinnorörelserna, att organisera sig och finna effektiva och lämpliga strategier för sina syften (Bauer, 2009, s. 195; Waylen, 1994, s. 353). Kan en del av förklaringen till Liberias framgångsrika kvinnorörelse ligga i en mer utdragen demokratiseringsprocess?

Om vi betraktar de båda ländernas perioder av inbördeskrig så kan vi konstatera att de första försöken till fred och övergång till demokrati för Liberias del gjordes år 1991, två år efter krigets utbrott, och sedan under flera tillfällen under båda krigsperioderna ända fram till år 2003 då det slutliga fredsfördraget slöts i Accra (Massaquoi, 2009, s. 78-80). I Sierra Leone inleddes de första fredsförhandlingarna år 1996, fem år efter krigets utbrott, men det fredsfördrag som slöts då bröts ett år sedan av rebellerna i RUF (Mazurana – Carlson, 2004, s. 15-6). Nästa fredsfördrag som slöts, Lomé Peace Accord, kom år 1999 men kom inte att fullt ut avsluta kriget förrän 2002 (ibid., s. 16). Dessa empiriska fynd ger stöd åt hypotesen att en längre demokratiseringsprocess kan vara förmånlig för kvinnorörelser framgång.

Bauers studie av kvinnogruppernas engagemang under valet 2005 visar på de liberianska kvinnornas uthållighet och ihärdighet, i bemärkelsen att vara ihållande aktiva under hela valprocessen år 2005 för att få president Johnson-Sirleaf vald (Bauer, 2009, s. 193; Gbowee, 2009, s. 51-3). Kan detta ha sin förklaring i de många år av krig och upprepade försök till fred, vilket det sierraleonska samhället rent kvantitativt har sett färre utav? Utrymme eller resursmässiga möjligheter att gå djupare in på den här frågan finns inte vid detta tillfälle, men det är en observation att bära med inför framtida studier av kvinnoaktivism och även en aspekt att i framtida studier diskutera och pröva som en ytterligare dimension av transversal politik och tredjevärlden-feminism. Tillsammans med det som har framkommit av de analytiska resonemangen är det nu dags att svara på frågan som ställdes i början av denna uppsats och dra slutsatser.

5 Slutsats

Syftet med denna uppsats var att förklara varför den liberianska kvinnorörelsen har nått större framgång med sin kamp för jämställdhet än den sierraleonska utifrån teorimodellen kring transversal politik och tredjevärlden-feminism samt att värdera hur väl teorin om transversal politik kan användas för förklarande syften.

Vad som kan sägas utmärka Liberias kvinnorörelse från Sierra Leones, särskilt för perioden under kriget, är att de transversala strategier som användes ledde till en bred folkfront vilket i flera skikt kunde påverka politiken. En medvetenhet om vikten av att vara självständiga från internationella organisationers eventuellt begränsande inflytande på sin verksamhet framträder också som en förklaring till rörelsens bevarade integritet och ihållande och fokuserade strävan mot målet att få ett slut på kriget och förstärka kvinnornas position i samhället. Liberias kvinnor har haft en lång tradition av organisering och detta sammantaget med den mer utdragna perioden av krig och erfarenheter av mobilisering för fred och kvinnors rätt kan förklara deras framgång gentemot Sierra Leones. De brister som framträder i Sierra Leones kvinnoaktivism gentemot den liberianska tycks efter kriget ha förbättrats eftersom kvinnorörelser har fått ett större inflytande över politiken och större gehör för jämställdhetsfrågor än innan, trots att vissa forskare hävdar att det är efter kriget som kvinnorörelsen i Sierra Leone har tappat mark (Abdullah et al., 2010, s. 39).

Med denna uppsats har jag med teorins hjälp kunnat hitta dessa troliga förklaringar till frågeställningen om skälet till den liberianska kvinnorörelsens framgång, vilka på intet sätt ger heltäckande förklaringar men jag anser att de säger något väsentligt om läget i länderna. Däremot har vissa betänkligheter framträtt i samband med användandet av de teoretiska perspektiven transversal politik och tredjevärlden-feminism. Som jag antog inledningsvis så fungerar teorimodellen och de analytiska verktyg som jag har utformat genom denna väl till att peka ut och beskriva förtjänster och brister i de båda ländernas kvinnorörelser vilket har kunnat leda mig till rimliga slutledningar och förklaringsansatser. Dock så uppvisar teoriperspektiven vissa svagheter inför förklarandet av mekanismerna bakom aktörernas handlande. Varför de liberianska kvinnorna med större emfas tycks ha slagit vakt om sin egen rörelsens självständighet mot utomståendes inblandning kan inte förklaras av transversal politik och tredjevärlden-feminism i sina nuvarande skick.

De teoretiska perspektiven lämnar även en del osagt rörande tidens och erfarenhetens inflytande, vilket den här studien visar kan vara understödjande faktorer för en rörelsens framgång. Andra omständigheter så som vilken specifik uppfattning de maktavande männen i de båda länderna hade och har om kvinnor och kvinnors roll, vilket kan spela in i framgången för en kvinnorörelse, är något som inte teoribildningen säger särskilt mycket om. Dock är det inte heller något

som jag särskilt har sökt eller funnit information om och givetvis kan det finnas liknande bakomliggande orsaker till olikheterna mellan Liberia och Sierra Leone vilket kan göra jämförelsen något vilseledande. Min uppfattning är dock slutligen att länderna utifrån utan de teoretiska premisser som fanns med från början lämpar sig väl för jämförelse och att de frågor som har väckts om missade bakomliggande faktorer har mer att göra med teoriernas begränsningar.

Det står emellertid klart att den normativt bottnade teoribildningen transversal politik har förklaringskraft i vissa avseenden men att ytterligare prövning av de nya frågor och hypoteser som har väckts ur den här studien behövs för att riktigt kunna säkerställa deras validitet som utveckling av teorin. Baserat på de observationer och slutsatser som jag drar i den här uppsatsen vore det statsvetenskapligt intressant att tillämpa dem i teoriprovande syfte på något annat fall och se om de håller sträck för en empirisk teori i vardande. För världen utanför statsvetenskaplig teori så går det heller inte att förneka vikten av en ökad förståelse för framgång i byggandet av ett mer jämställt samhälle. Den frågan äger relevans långt utanför Liberias och Sierra Leones gränser.

6 Referenser

- Abdullah, Hussainatu J. – Aisha F. Ibrahim – Jamesina King, 2010. "Women's voices, work and bodily integrity in pre-conflict, conflict and post-conflict reconstruction process in Sierra Leone", *IDS Bulletin*. Vol. 41, No. 2, s. 37-45.
- Abdullah, Hussaina J, 2010. "Forging ahead without an affirmative action policy: female politicians in Sierra Leone's post-war electoral process", *IDS Bulletin*. Vol. 41, No. 5, s. 62-71.
- Anderson, Jemima Asabea – Grace Diabah – Patience Afrakoma hMensa, 2011. "Powerful women in power-less language: Media representation of African women in politics (the case of Liberia)", *Journal of Pragmatics*. No. 43, s. 2509-2518.
- Aning, Emmanuel Kwesi, 1998. "Gender and civil war: the cases of Liberia and Sierra Leone", *Civil wars*. Vol. 1, No. 4, s. 1-26.
- Badmus, Isiaka Alami, 2009. "Explaining Women's Roles in the West African Tragic Triplet: Sierra Leone, Liberia, and Cote d'Ivoire in Comparative Perspective", *Journal of Alternative Perspectives in Social Sciences*. Vol. 1, No. 3, s. 808-839.
- Bauer, Jacqui, 2009. "Women and the 2005 election in Liberia", *Journal of modern African studies*. Vol. 47, No. 2, s. 193-211.
- Bekoe, Donna – Christina Parajon, 2007. "Women's role in Liberia's reconstruction", *United States institute of peace*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.usip.org/publications/women-s-role-liberia-s-reconstruction>. Hämtad: 2011-12-07.
- Call, Charles T., 2010. "Liberia's War Recurrence: Grievances over greed", *Civil Wars*. Vol. 12, No. 4, s. 347-369.
- Cockburn, Cynthia, 2005. "Sierra Leone: Women, civil society and the rebuilding of peace", *Sierra Leone blog*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.cynthiacockburn.org/SierraLeoneblog.pdf>. Hämtad: 2011-12-04.
- Davies, Victor A.B., 2010. "Development co-operation and conflict in Sierra Leone", *Conflict, security and development*. Vol. 10, No. 1, s. 57-76.
- Ekiyor, Thelma – Leymah Gbowee, 2005. "Women's Peace Activism: the Liberian women's experience", *People building peace II*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.peoplebuildingpeace.org/thestories/article.php?id=80&typ=theme&pid=18>. Hämtad: 2011-11-30.
- Esaiasson, Peter et al., 2007. *Metodpraktikan*. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Eschle, Catherine, 2001. *Global democracy, social movements and feminism*. Oxford: Westview Press.

- Eschle, Catherine, 2002. "Engendering global democracy", *International journal of feminist politics*. Vol. 4, s. 315-341
- Francis, David J., 2000. "Torturous path to peace: the Lomé Accord and the postwar peacebuilding in Sierra Leone", *Security Dialogue*. Vol. 31, s. 357-373.
- Fuest, Veronica, 2008. "'This is the time to get in front': Changing roles and opportunities for women in Liberia", *African Affairs*. 107/427, s. 201-224.
- Fuest, Veronica, 2010. "Contested Inclusions: Pitfalls of NGO Peacebuilding Activity in Liberia", *Africa Spectrum*. Vol. 45, Nr. 2, s. 3-33.
- Gbowee, Leyhna, 2009. "Effecting change through women's activism in Liberia", *IDS Bulletin*. Vol. 40, No. 2.
- Gizelis, Theodora-Ismenis, 2009. "Gender empowerment and United Nations Peacebuilding", *Journal of peace research*. Vol. 46, No. 4, s. 505-523.
- Gizelis, Theodora-Ismenis, 2011. "A country of their own: Women and peacebuilding", *Conflict management and peace science*. Vol. 28, No. 5, s. 522-542.
- Higate, Paul – Marsha Henry, 2004. "Engendering (in)security in peace support operations", *Security dialogue*. Vol. 35, No. 4, s. 481-498.
- HRW 1= Human Rights Watch, 2011. *World Report chapter: Liberia*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.hrw.org/world-report-2011/liberia>. Hämtad: 2011-12-01.
- HRW 2= Human Rights Watch, 2011. *World Report Chapter: Sierra Leone*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.hrw.org/world-report-2011/sierra-leone>. Hämtad: 2011-12-01.
- Jusu-Sheriff, Yasmine, 2000. "Sierra Leonean women and the peace process", *Accord*. Issue 9. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.c-r.org/our-work/accord/sierra-leone/women-peace.php>. Hämtad: 2011-12-04.
- Kaufmann, Andrea A., 2011. *Mobilizing for improvement. An empirical study of a women's movement in West Point, Liberia*. Basel, Schweiz: University of Basel.
- Kinoti, Kathambi, 2009. "Waging Peace: The Libarian Women's Experience", *Association for Women's Rights in Development*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.awid.org/eng/Library/Interview-with-Leymah-Gbowee>, 21-08-2009. Hämtad: 2011-11-28.
- Lomé Peace Agreement (ratification) Act*, 1999. Lag nr. 3 år 1999. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sierra-leone.org/Laws/1999-3.pdf>. Hämtad: 2011-12-09.
- Maclure, Richard – Myriam Denov, 2008. "Reconstruction versus transformation: Postwar education and the struggle for gender equity in Sierra Leone", *International Journal of Educational Development*. No. 29, s. 312-320.
- MacKenzie, Megan, 2009. "Empowerment boom or bust? Assessing women's post-conflict empowerment initiatives", *Cambridge Review of International Affairs*. Vol. 22, No 2, s. 199-215.
- Massaquoi, William M, 2007. *Women and post-conflict development: a case study on Liberia*. Cambridge, MA: the MIT press.
- Mazurana, Dyan – Khristopher Carlson, 2004. "From combat to community: women and girls of Sierra Leone", *Hunt Alternatives Fund*. [Elektronisk]

- Tillgänglig:
http://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/NGO/PartPPGIssueDisp_CombatToCommunity_WomenWagePeace_2004.pdf. Hämtad: 2011-11-30.
- MOGD = Ministry of gender and development in Liberia, 2011. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.mogd.gov.lr/mogd/index.php>. Hämtad: 2011-12-01.
- MSWGCA = Ministry of social welfare, gender and children's affairs in Sierra Leone, 2011. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://mswgca.org/>. Hämtad: 2011-12-01.
- Moran, Mary H., 1989. "Collective action and the 'representation' of African women: a Liberian case study", *Feminist studies*. Vol. 15, No. 3, s. 443-460.
- Moran, Mary H – M. Anne Pitcher, 2004. "The 'basket-case' and the 'poster child': Explaining the end of civil conflicts in Liberia and Mozambique", *Third World Quarterly*. Vol. 25, No. 3, s. 501-519.
- Murtaugh, Cera, 2008. "A Transient Transition: The Cultural and Institutional Obstacles Impeding the Northern Ireland Women's Coalition in its Progression from Informal to Formal Politics", *Irish Political Studies*. Vol. 23, No. 1, s. 21-40.
- NDI = National Democratic Institute, 2011. *The 50/50 group of Sierra Leone: electing and empowering women*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ndi.org/node/14126>. Hämtad: 2011-12-07.
- Nduka-Agwu, Abideli, 2009. "Doing gender' after the war: dealing with gender mainstreaming and sexual exploitation and abuse in UN Peace Support Operations in Liberia and Sierra Leone", *Civil Wars*. Vol. 11, No. 2, s. 179-199.
- Park, Augustine S. J., 2006. "'Other inhumane acts': forced marriage, girl soldiers and the Special Court for Sierra Leone", *Social & Legal studies*. Vol. 15, No. 3, s. 315-337.
- Pray the devil back to hell*, 2008 [dokumentärfilm]. Regi: Gini Reticker. USA: Fork Films.
- Smet, Stijn, 2009. "A window of opportunity – improving gender relations in post-conflict societies: The Sierra Leonean experience", *Journal of Gender Studies*. 18:2, s. 147-163.
- Smith, Samantha, 2011. "Women's Grassroots Peace Movement in Liberia", *African Women and Security watch CAAGLOP*. Issue no. 8.
- State House the Republic of Sierra Leone, 2011. [Webbsida]. Cabinet members. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.statehouse.gov.sl/index.php?option=com_content&view=article&id=201&Itemid=95. Hämtad: 2011-12-12.
- Teorell, Jan – Torsten Svensson, 2007. *Att fråga och att svara – samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.
- Thomas, Gwynn – Melinda Adams, 2010. "Breaking the final glass-ceiling: The influence of gender in the elections of Ellen Johnson-Sirleaf and Michelle Bachelet", *Journal of Women, Politics and Policy*. Vol. 31, No. 2, s. 105-131.
- United Nations, 2000. *Resolution 1325*. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.un.org/events/res_1325e.pdf. Hämtad: 2011-11-30.
- United Nations, 2002. *Women, peace and security*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>. Hämtad: 2011-11-30.

- UNDP 1= United Nations Development Programme, 2007. *Case study Sierra Leone – Evaluation of UNDP assistance to conflict-affected countries*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.undp.org/evaluation/documents/thematic/conflict/SierraLeone.pdf>. Hämtad: 2011-12-05.
- UNDP 2 = United Nations Development Programme, 2011. *Human Development Report 2011 – Statistical Annex*. [Elektronisk] Tillgänglig: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Tables.pdf. Hämtad: 2011-12-01.
- UNMIL = United Nations Mission in Liberia, 2011. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmil/background.shtml>. Hämtad: 2011-11-30.
- USIP = United States Institute for Peace, 2003. *Comprehensive peace agreement*. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.usip.org/files/file/resources/collections/peace_agreements/liberia_08182003.pdf. Hämtad: 2011-12-09.
- Waylen, Georgina, 1994. "Women and democratization: Conceptualizing gender relations in transition politics", *World Politics*. Vol. 46, No. 3, s. 327-354.
- Werbner, Pnina – Nira Yuval-Davis (eds.), 1999. *Women, citizenship and difference*. New York: Zed Books.
- World Bank Survey 1, 2011. *Liberia Country data*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/country/liberia>. Hämtad: 2011-12-01.
- World Bank Survey 2, 2011. *Sierra Leone Country data*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/country/sierra-leone>. Hämtad: 2011-12-01.
- Yuval-Davis, Nira, 1994. "Women, ethnicity and empowerment", *Feminism and psychology*. Vol. 4, No. 1, s. 179-197.
- Yuval-Davis, Nira, 1997a. *Gender & Nation*. London: SAGE Publications.; 1997b. "Women, Citizenship and Difference", *Feminist Review*. No 57, s. 4-27.